

פרפראות פאר

וכי כרת הקב"ה ברית עם השולחן ועם עורות הבהמות המתות מהר"ל (עמ' י)

כי תשא פרה תשע"ז

מלשון הכתוב משמע ההיפך מדרשת חז"ל
קושיית המהרש"א וביאורו

עמוד י

אפשר לבאר הקושיא דלעיל עפ"י דברי המדרש

וכי כרת הקב"ה ברית עם השולחן ועם
עורות הבהמות המתות מהר"ל

עמוד י"א

אלו אמר משה סלח נא לעונותיהם עד סוף כל
הדורות, היה עושה כן,

לפרשת פרה

עמוד יב

ביאור הכתוב אמרתי אחכמה והיא רחוקה
ממני

הדברים שנעשו בזכות אברהם אבינו הם באים
בתמימות כמו פרה אדומה

טעם למה הפרה מטהר טמאים ומטמא טהורים

עמוד יג

מסירות נפש הוא כח האש שיכול ליתן טהור
מטמא

שתי דרכים לטהרה, ע"י התעוררות מלמטה, או
התעוררות מלמעלה,

עמוד יד

ביאור נפלא, בפסוק לטמא מעפר שרפת החטאת
בספר בנין אריאל

ביאור הכתוב יושר דברי אמת כי תפילין
ומזוזות צ"ל כתובין כסדרן

עמוד טו

ביאור הכתוב בקש קהלת למצוא דברי חפץ

למה חנק את עצמו בעל הפרה האדומה מעשה
נורא

עמוד טז

למה פוזלת הפרה ששמו עליה עול

עמוד א' מפתח נושאים

עמוד ב

ביאור העשיר לא ירבה והדל לא ימעט וטעם
לנתינת מלח בשולחן

ביאור נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר
יבואנו, ע"ד המהרש"א

עמוד ג

למה פתח הכתוב בעשיר וסיים בדל ובמקו"א
פתח בדל וסיים בעשיר

כשם שהקול יפה לבשמים זה מרדכי השתיקה
יפה ליינן זה אהרון

עמוד ד

למה הקטורת מכפר על לשון הרע

בירור בדבר כסף הקידושין שקידש הקב"ה את
ישראל והמסתעף

עמוד ו

המעיל מכפר על המדבר לשוה"ר או גם על
השומע

עמוד ז

ממה שהיה פוסל את התורה משם נתעשר משה

איך אמר את הדברים אשר היו הרי הדברים לא
היו כבלוחות הראשונים

איך ידע משה מתי יום ומתי לילה וביאור
הכתוב דבר יום ביומו

עמוד ח

ע"י שקרן עור פניו נודע שחשדוהו חינם

אלפיים אמה מצינו שנקרא רחוק ומצינו
שנקרא סמוך

כשראה משה הכתב שפרח נתאלם ונגזר ללמוד
בצער והשכר כפול

עמוד ט

איך לא האמין משה רבינו להקב"ה שנעשה
העגל עד שירד

אמרה לו, רבי, זכור אתה כשחתמת על כתובתי, אמר להן לתלמידיו, זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה, חוץ משל חמיה.

בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרן ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה.

ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה, והתניא, אמרו עליו על נקדימון בן גוריון, כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש, כלי מילת היו מציעין תחתיו, ובאין עניים ומקפלין אותן מאחריו, איבעית אימא, לכבודו הוא דעבד. ואיבעית אימא, כדבעי ליה למיעבד לא עבד (כלומר, לפי עושרו לא נתן מספיק), כדאמרי אינשי, **"לפום גמלא שיחנא"** (לפי כח הגמל טעינוהו משא, רש"י). ע"כ,

מבואר בזה המשל שאמרו בירושלים, כי **חסרון הממון לצדקה זה הוא קיומו**,

טעם להנחת מלח על השולחן

איתא (שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קס"ז) נהגו להניח **מלח** על השולחן לפי שהשולחן דומה למזבח והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבנד תקריב מלח,

אפשר לומר, כי הנחת המלח על השולחן הוא כדי לזכור שלא לחשוש כי העני יחסר ממונך, אדרבה נתינה לעני תוסיף לממונך, כמו שאמרו **"מלח ממון חסר"**, (ופירש רש"י הרוצה למלוח ממונו, כלומר, לגרום לו שיתקיים, יחסרנו לצדקה תמיד, וחסרונו זהו קיומו), **ולכן יש לתת מלח על השולחן**.

* * * * *

ביאור נבהל להון איש רע עין ולא ידע כי חסר יבואנו, ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא (תענית ט' א') אשכחיה רבי יוחנן לינוקא דריש לקיש, אמר ליה, אימא לי פסוקיד, אמר ליה, עשר תעשר. אמר ליה, ומאי עשר תעשר, אמר ליה, עשר בשביל שתתעשר.

ביאור העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט וטעם לנתינת מלח בשולחן

כתיב (שמות ל' ט"ו), **"העשיר לא ירבה, והדל לא ימעיט"**,

ביאור העשיר לא ירבה

כתיב (משלי י" כ"ב) **"ברכת ידוד היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה"**,

כתב רש"י, אין צריך להתייגע להעשיר בו, די בברכה מה שהוא מברכו, ע"כ, **מבואר**, כי העשיר אין לו לרדוף להרבות עושרו,

וכך יש לפרש "העשיר לא ירבה" שאינו צריך להרבות להתייגע כדי להעשיר, וזהו **"העשיר לא ירבה"**

ביאור והדל לא ימעיט

כתיב (משלי פרק כ"ב ט"ו) **"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"**,

פירוש, הנותן לעני בעין יפה יבורך מה' כי הלא נתן מלחמו לדל, (מצודת דוד)

ואפשר לפרש, שלא יתן האדם לנפשו, מחשבה, כי ע"י **שנתן מלחמו לדל**, ע"כ ממעיט ממונו, אדרבה, מה שנתן מלחמו לדל מרבה את ממונו, וזהו, **"הדל לא ימעיט"**

מלח ממון חסר

איתא בגמרא (כתובות דף ס"ו עמוד ב'), מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים, והיו תלמידיו מהלכין אחריו.

ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי **בהמתן של ערביים**, כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו, אמרה לו, רבי, פרנסני, אמר לה, בתי, מי את, אמרה לו, **בת נקדימון בן גוריון אני**. אמר לה, בתי, ממון של בית אביך היכן הלך,

אמרה לו, רבי, לא כדין מתלין מתלא **בירושלים** (לא כך משלו משל בירושלים, רש"י), **"מלח ממון חסר"** (כתב רש"י, הרוצה למלוח ממונו, כלומר, לגרום לו שיתקיים, יחסרנו לצדקה תמיד, וחסרונו זהו קיומו), ושל בית חמיך היכן הוא, אמרה לו, בא זה ואיבד את זה (לפי שנתערב בו, רש"י).

יפתח העני את דברו אל העשיר, דברי כיבושין, ולשון תחנונים ידבר רש,

אך, העשיר יענה, אותו בעזות, ובמקום לסייע לעני בשעת דוחקו, מבקש הוא לשחרו מוסר, באומרו לך אל נמלה עצל, צא אל המלאכה והבא טרף לביתך,

מבואר א"כ כי העני פותח את דבריו, והעשיר מסיים, כמ"ש הכתוב, תחנונים ידבר רש, ועשיר יענה עזות,

מה שאין כן הדבר, במגבית צדקה שבאים לגבות מן הציבור, יעלה העשיר ראשונה, להגיד לאדם עושרו ונדיבותו, לעיני העולם, ורק אחרי העשיר יבוא העני, לתת את חלקו,

ומכיון ובנתינה מדבר הכתוב, אמר הכתוב אל העשיר הקופץ בראש, העשיר לא ירבה, ואח"כ דיבר הכתוב אל העני, ולפיכך הקדים הכתוב העשיר לא ירבה, ואח"כ והדל לא ימעט.

* * * * *

כשם שהקול יפה לבשמים זה מרדכי השתיקה יפה ליין זה אהרון

איתא בגמרא (זבחים קט"ו ב'), **כתיב** (קהלת ג' ז') עח לחשות ועת לדבר, פעמים ששותק ומקבל שכר על השתיקה, פעמים מדבר ומקבל שכר על הדבור. **כתב רש"י** (זבחים קט"ו ב'), שנאמר וידום אהרן - **הרי ששתק וקבל השכר**, מפרש בב"ר שמתוך כך זכה ונתייחד אליו הדיבור שנאמר אחרי אותו ענין פרשת שתויי יין ולא הוזכר באותו דיבור משה אלא אהרן.

איתא, כשם שהקול יפה לבשמים, כך השתיקה יפה ליין, (עיין מנחות פ"ז ע"א, כריתות ו' ע"ב),

מרדכי נרמז בתורה בפרשת בשמים

איתא בגמרא (חולין קל"ט ע"ב), **מרדכי מן התורה מנין דכתיב** (שמות פרק ל כג) "ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור" זה מרדכי כדמתרגמינן **מירא דכיא, "בשמים ראש"** וקרי ליה ראש לבשמים, לצדיקים, (רש"י)

אמר ליה, מנא לך, - אמר ליה, זיל נסי. אמר ליה, ומי שרי לנסוייה להקדוש ברוך הוא, והכתיב לא תנסו את ה', אמר ליה, הכי אמר רבי הושעיא, חוץ מזו, שנאמר הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבקות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די,

כתב המהרש"א (תענית ט' ע"א ד"ה ובחנוני נא בזאת), משום דבזו יבא אדם לנסיון טפי, דהיאך אפשר שמתוך שאדם מחסר ממונו ליתן מעשר יבא להוסיף לו עושר, ואמר אל תתמה על כך, ובחנוני נא בזאת בדבר גדול כזה אם לא אפתח לכם ארבות השמים שמהם באה הקללה לעולם במבול כמ"ש וארבות השמים נפתחו, ומתוכן ע"י מעשר שתתנו, והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עכ"ל המהרש"א.

ביאור הכתוב נבהל להון וגו' בדרך המהרש"א

כתיב, (משלי כ"ח כ"ב) "נבהל להון איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבואנו"

כתב רש"י "כי חסר יבואנו", חסרון יבא לו שהמארה משתלחת במעשה ידיו,

אפשר לפרש, ולא ידע, כי "חסר" כלומר ע"י שמחסיר ממונו, "יבואנו", כלומר יביאנו להגדיל ממונו ע"י החסרתו.

* * * * *

למה פתח הכתוב בעשיר וסיים בדל ובמקו"א פתח בדל וסיים בעשיר

כתיב (שמות ל' ט"ו), **"העשיר לא ירבה, והדל לא ימעט"**, פתח הכתוב בעשיר, העשיר לא ירבה, וסיים בדל, והדל לא ימעט,

כתיב (משלי י"ח כ"ג), **"תחנונים ידבר רש, ועשיר יענה עזות"**, פתח הכתוב בעני, תחנונים ידבר רש, וסיים בעשיר, ועשיר יענה עזות,

באור הענין דבדרכו של עולם דיבר הכתוב

דרכו של עולם, כאשר יבוא העני אל העשיר, להתחנן על נפשו ועל נפש בני ביתו,

עושה האדם חשבון נפש לעצמו, ומקבל על עצמו, שלא לדבר לשון הרע על פושעי ישראל, ואז חוזר בתשובה על לשון הרע שדיבר, לפיכך, מכיוון וע"י הקטורת מקבל ע"ע שלא לדבר לשון הרע, באה הקטורת ומכפרת על לשון הרע שדיבר.

* * * * *

בירור בדבר כסף הקידושין שקידש הקב"ה את ישראל והמסתעף

כתב בעל פנים יפות על התורה, בהקדמתו לספר המקנה על קידושין, איתא במדרש (תנחומא עקב י"א), הטעם שמשה רבינו שיבר את הלוחות, כדי לעשות ישראל כפנויה שסרחה, ולא כאשת איש,

קושיית בעל פנים יפות

וקשה טובא, ממה נפשך, אם קבלת משה רבינו הלוחות מהשי"ת עבור ישראל, היה בתורת שליח לקבלה של עם ישראל, אי"כ כבר נתקדשו בשעת קבלת הלוחות, ואין ביטול הקידושין בשבירה, מכיון שכבר נתקדשו,

ואם היה מש"ר שליח להולכה מאת השי"ת לישראל, ויתקדשו רק לכשיקבלום, אי"כ היה החטא קודם הקידושין, ולא היה צריך לשברם,

ותירץ, כי דברי המדרש תנחומא, שאומר כי שיבר את הלוחות כדי לעשות ישראל כפנויה שסרחה, ולא כאשת איש, יוכיחו,

כי כסף הקידושין היה ע"י ביזת מצרים וביזת הים, אלא, שהקידושין היו בתנאי על מנת שיקבלו את התורה,

אי"כ בחטא העגל, מכיון שלא נתקיים התנאי, בטלו הקידושין למפרע, ולכן שיבר את הלוחות, כדי לעשות ישראל כפנויה שסרחה, ולא כאשת איש,

ומכיון ובטלו הקידושין היה צריך לשוב שנית ולקדשם ע"י לוחות שניות, ואז נצטוו על עשיית המשכן, וכיוון שנתנדבו לעשיית המשכן, נתרצה הקב"ה, כדאיתא בתנחומא, (פרשת תרומה אות ח') אמר הקדוש ברוך הוא, יבוא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו

מבואר, דמרדכי זכה להיות נרמז בתורה בפרשת בשמים,

מרדכי זכה בדיבורו

כתיב, (אסתר פרק ד) ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר, אם החרש תחרישי בעת הזאת, וגו', מבואר, דאז לא היה עת לחשות אלא עת לדבר,

בכך אפשר לבאר בדרך צחות, כשם שהקול יפה לבשמים, כך השתיקה יפה ליין

פירוש, כשם שהקול שאמר מרדכי לאסתר להשמיע בעת הזאת, וזכה להיות נרמז בתורה בפרשת בשמים, שהקול יפה לבשמים, כך אהרון קיבל שכר על השתיקה בפרשת שתויי יין, משום שהשתיקה יפה ליין.

* * * * *

למה הקטורת מכפר על לשון הרע

כתיב (שמות לי ל"ד), ויאמר ידוד אל משה, קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה, ועשית אתה קטרת רקח מעשה רוקח",

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א) למדנו לקטרת שמכפרת, דכתיב (במדבר י"ז י"ב) ויתן את הקטרת, ויכפר על העם, ותנא דבי רבי ישמעאל, על מה קטרת מכפרת על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, ע"כ,

יש לתת טעם לקטורת שמכפר על לשון הרע

איתא בגמרא (כריתות ו' ע"ב), א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא, כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת,

לפי"ז יש לבאר

שהקטורת מכפר על לשון הרע, מכיוון ורואה האדם כי אותו פושע ישראל, שעליו היה מדבר לשון הרע, עליו אמרה תורה, כי יש חובה לצרפו לכל תענית, ולמדים זאת מקטורת,

שכסף הקידושין היה לוחות הברית, בזה חולקים המדרשים,

דהאבות דרבי נתן שכתב, כי שבירת הלוחות היה, כדי שלא לחייבם מיתה לשמים, הוא סובר כי כסף הקידושין היה לוחות הברית,

והמדרש תנחומא, שאמר כי שיבר את הלוחות כדי לעשות ישראל כפנויה שסרחה, סובר כי כסף הקידושין היה ע"י ביזת מצרים וביזת הים, אך היה הדבר בתנאי שיקבלו את התורה,

רמז בכתוב לכסף הקידושין שבו קידש השי"ת לעמו ישראל

כתיב (שיר השירים ג' י"א), "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו, ביום חתונתו וביום שמחת לבו",

איתא בגמרא (תענית כ"ו ע"ב), ביום חתונתו זה מתן תורה, וביום שמחת לבו, זה בנין בית המקדש, ע"כ,

לפי מה שנתבאר, דשתי דעות יש, מהו כסף הקידושין שקידש הקב"ה את עמו, יש אומרים שכסף הקידושין היה ע"י לוחות הברית במתן תורה,

ויש אומרים דכסף הקידושין היה ע"י ביזת מצרים וביזת הים, ונתבאר לעיל בדברי בעל ההפלאה דלמי שסובר דכסף הקידושין היה ע"י ביזת מצרים וביזת הים, צ"ל דלאחר שחטאו בעגל ונשתברו הלוחות, נתרצה הקב"ה לבניי ע"י שהתנדבו לבנין המשכן,

אפשר לרמז בכתוב ולומר, דעטרה שעטרה לו אמו, אלו הקידושין,

ולדעה אחת, היה זה, ביום חתונתו שזהו מתן תורה, והכסף קידושין היה לוחות הברית,

ולדעת אחרת, שכסף הקידושין היה ביזת מצרים וביזת הים. היה בנין המשכן מרצה להם את עונם, ובנין ביהמ"ק הוא רמז לבנין המשכן,

וזהו בעטרה שעטרה לו אמו, שתי פעמים, או ביום חתונתו, שזה מתן תורה, או ביום שמחת לבו. שזה בנין בית המקדש.

העגל, וקדשם כבתחילה ע"י לוחות שניות, ע"כ תו"ד,

כתב עוד בהקדמתו לספר המקנה לתרץ הלשון הקשה שאמר אהרון למי זהב

כתיב (שמות ל"ב כ"ד) "ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי"

ואין הלשון מובן דהוה ליה למימר תנו זהב, ותו קשה וכי לא היה להם זהב הרבה מביזת הים דכתיב תורי זהב נעשה לך וגוי וכמו שבאמת התנדבו במלאכת המשכן דכתיב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה' וכתוב ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר.

וכתב לתרץ

ונראה פירושו דאהרן אמר להם כיון שאתם עוברים על התנאי ממילא הקדושין בטלים וצריכים להחזיר כסף הקידושין כדאיתא באבן העזר סימן נ' והיינו דאמר להם למי זהב שאין הזהב שלכם, והוצרכו להתפרק הנזמים שהיו להם.

גם יש לבאר במה נחלקו המדרשים בטעם לשבירת הלוחות

הטעם לשבירת הלוחות במדרש תנחומא

איתא במדרש (תנחומא עקב י"א), הטעם שמשה רבינו שיבר את הלוחות, כדי לעשות ישראל כפנויה שסרחה, ולא כאשת איש,

הטעם לשבירת הלוחות באבות דרבי נתן

איתא באבות דרבי נתן (פרק שני אות ג'), הטעם שמש"ר שיבר את הלוחות,

כך כתב, נטלן וירד, והיה שמו שמחה גדולה, כיון שראה אותו סרחון שסרחו במעשה העגל, אמר, היאך אני נותן להם את הלוחות, מזיקני אותן למצות חמורות ומחייבני אותן מיתה לשמים, שכן כתוב בהן לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, ע"כ,

יש לעיין ולהבין דברי חכמים וחידותם, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ובמה נחלקו,

נראה לומר שהמדרשים חלוקים בכסף הקידושין שקידש הקב"ה לישראל

נראה לי לומר, דבשתי דעות אלו, אם כסף הקידושין היה ביזת מצרים וביזת הים, או

גם יש לבאר הדיוק בשינוי הלשון בגמ'
מתי נעשה חטא העגל

איתא בגמרא (שבת פ"ח ע"ב), **כתיב** (שיר השירים א' י"ב), עד שהמלך במסבו נרדי נתן וגוי אמר **עולא**, עלובה כלה שחטאה **"בתוך חופתה"**, ע"כ,

איתא בגמרא (גיטין ל"ו ע"ב), אמר **עולא** עלובה כלה שחטאה **"בקרב חופתה"**,

שינויי לשון במאמרי חז"ל

יש לדייק בלשון חז"ל, במקום אחד הוא אומר **בתוך חופתה**, ובמקום אחר הוא אומר **בקרב חופתה**,

כדי להבין ההבדל בין **בתוך חופתה לקרב חופתה**, יש לבאר ולומר, **דבתוך חופתה**, הוא **סמוך ממש לחופה**, ו**בקרב חופתה**, הוא **בזמן חופתה**, אך אינו סמוך כל כך לחופה,

י"ל כי שינוי הלשון לפי הדעות
מהו כסף הקידושין

נראה לי לומר, דשינה **עולא** בלשונו, ולומר, מכיוון דאיכא **דעות**, **לגבי כסף הקידושין** שנתן הקב"ה לישראל, דלדעת האומר שכסף הקידושין היה **במתן תורה** ע"י לוחות הברית, הרי היה החטא **בתוך החופה** במתן תורה,

ולדעת האומר שכסף הקידושין היה **ביציאת מצרים** ע"י ביזת מצרים וביזת היס, וקבלת התורה היה תנאי לקיום הקידושין, לפי"ז היה החטא בזמן הקידושין אך אינו סמוך לקידושין, וזהו **בקרב חופתה**, ובכך מבואר שינוי הלשון בין הגמרא בשבת, לגמרא בגיטין.

גם יש לבאר הכתוב טוב לי תורת פיך
מאלפי זהב וכסף

כתיב, (תהלים קי"ט ע"ב), **"טוב לי תורת פיך, מאלפי זהב וכסף"**

כתיב (משלי ג' ט"ז) **"יקרה היא מפנינים, וכל חפציד לא ישוו בה"**,

כתיב, (איוב כ"ח ט"ז), **"לא תסולה בכתם אופיר, בשהם יקר וספיר, לא יערכנה, זהב וזכוכית, ותמורתה כלי פז"**,

יש להקשות, איך השווה דהע"ה את ערך התורה לערך כסף ושוה כסף, שאמר, **טוב לי תורת פיך, מאלפי זהב וכסף**, והחכם בנו צווח **"וכל חפציד לא ישוו בה"**,

ויש ליישב לפי מאי דאמרינן, דלדעה אחת **כסף הקידושין** שנתן הקב"ה לישראל הם **לוחות הברית**,

והלכה היא בידוע (קידושין ח' ע"א), **שהאשה נקנית**, בכסף, **וגם בשווה כסף** אם אמרה האשה לדידי שווה לי,

לפיכך אמר דוד, **טוב לי תורת פיך, מאלפי זהב וכסף**, דצריך לומר **לדידי שווה לי**, ולכן השווה את התורה לערך כספי.

* * * * *

המעיל מכפר על המדבר לשוה"ר
או גם על השומע

כתיב (שמות כ"ח ל"א) **"ועשית את מעיל האפוד**, פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שולי המעיל סביב, והיה על אהרן לשרת **ונשמע קולו** בבואו אל הקדש"

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א), למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין,

מעיל מכפר על לשון הרע אמר הקדוש ברוך הוא, **יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול**, ע"כ,

פירוש, מכיון והמעיל משמיע קול הפעמון, והוא הדבר שבקול, כך לשון הרע, המדברו משמיע את קולו, ויבוא זה ויכפר על זה,

יש לשאול, לפי המבואר, כי המעיל מכפר על מעשה הקול, של מדבר הלשון הרע, שהוא המשמיע קולו **ומדבר לשון הרע**, אך מה יהא בדינו של **השומע** לשון הרע במה יתכפר, הלא אין השומע משמיע קול,

ויש לומר, (תירוץ ה' פ.מ.ר.), לפי שבמעיל **כתיב ונשמע קולו** בבואו אל הקדש, אי"כ יש בו במעיל לכפר גם על **השמעת הקול**, שהוא **המדבר לשון הרע**, וגם על **שמיעת הקול**, שהוא **השומע**, מכיון שכתוב ונשמע קולו.

* * * * *

פירוש, ממה ששברי לוחות הונחו בארון, למדים על זקן ששכח תלמודו,

ביאור כונת הגמרא "מכאן" לזקן

אפשר לפרש את כוונת הגמרא, מכאן, פירוש, מתוך קושיא זו,

מכך שהקב"ה אמר את הדברים אשר היו, בזמן שלא היו אותם הדברים בדיוק, נראה מזה שאעפ"י שהדברים שעל הלוחות השניים אינם כפי שהיו על הלוחות הראשונים, כמו אותו זקן ששכח תלמודו, שאינו כבר כמו שהיה, נחשבים הדברים אצל הקב"ה כדברים אשר היו על הלוחות הראשונים, וגם הזקן ששכח ואינו כמו בעבר, הרי הוא כמו שבעבר, וזה הפירוש, מכאן, מכח אותה קושיא. נחשבים הדברים גם אם אינם בדיוק כאילו הם אותם הדברים.

* * * * *

איך ידע משה מתי יום ומתי לילה וביאור הכתוב דבר יום ביומו

כתיב, (שמות ל"ד כ"ח), "ויהי שם עם ידוד ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה",

איתא במדרש (תהלים, שוחר טוב מזמור י"ט), "יום ליום יביע אומר", כתיב במשה רבינו, (שמות ל"ד כ"ח) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. (וקשה) והלא,

כתיב "ונוגה כאור תהיה" (חבקוק ג' ד'), וכתוב "ונהורא עמיה שרי" (דניאל ב' כ"ב), וכתוב "גם חשך לא יחשיך" (תהלים קל"ט י"ב).

מבואר, כי אין חושך בשמים

א"כ, מנין היה יודע משה מתי יום ומתי לילה, שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה.

אלא, בשעה שהקב"ה מלמדו תורה יודע שהוא יום, ובשעה שהוא מלמדו משנה יודע שהוא לילה.

דבר אחר, כל זמן שהמלאכים מקלסין להקב"ה בקדושה היה יודע שהוא יום, ובשעה שרואה אותם מקלסים בברוך יודע שהוא לילה.

ממה שהיה פוסל את התורה משם נתעשר משה

כתיב (שמות ל"ד א'), "ויאמר ידוד אל משה פסל לך שני לחת אבנים וברש"י (מנדרים ל"ח ע"א) פסלתן שלך יהא",

איתא במדרש (רבה שמות פרשה מ"ז אות ו') (ובמדרש תנחומא כי תשא אות ל"ז). ר' יהודה בר נחמן בשם רשב"ל אומר, עד שהיה כותב בקולמוס נשתייר קימעא והעבירו על ראשו, וממנו נעשו לו קרני ההוד

פסל לך מלשון פסול

מבואר, שאילו היה מש"ר ממשיך עם הדיו שנשתייר בקולמוסו לכתוב, אפילו אות אחת, היה פוסל כל הספר תורה, מכיוון ואות יתירה פוסלת את הספר תורה,

וזהו פסל, אותו הנותר שהיה פוסל את התורה, לך, יהא שלך, שהעבירן על ראשו, ומשם נתעשר משה, שזכה לקרני ההוד.

* * * * *

איך אמר את הדברים אשר היו הרי הדברים לא היו כבלוחות הראשונים

כתיב (שמות ל"ד א'), "ויאמר ידוד אל משה, פסל לך שני לחת אבנים כראשנים, וכתבתי על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברתי",

יש להקשות, איך אמר את הדברים אשר היו

הרי בלוחות הראשונים היה כתוב זכור, ובלוחות השניות שמור, ועוד שינויים, (עיי' ב"ק נ"ה), א"כ אין הדברים כבלוחות הראשונים, ואם אמרה תורה "הדברים אשר היו" משמע, דייקא אותם הדברים אשר היו, וצריך ליישב,

איתא בגמרא (מנחות צ"ט ע"א), כתיב (שמות ל"ד א'), "אשר שברתי, ושמתם בארון", תני

רב יוסף, מלמד, שהלוחות ושברי לוחות, מונחין בארון,

מכאן לתלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו, שאין נוהגין בו מנהג בזיון, ע"כ,

חינם, **והוא לא ידע**, (מלשון והאדם ידע), כי **קרן עור פניו**, פירוש, משום שהיה האור זורח עליו וקרן אור פניו, ע"י כך ידעו, כי לא ידע, כלומר שלא נכשל.

(עיין בסדר הדורות חלק תנאים ואמוראים אות נ' ערך נתן צוציתא באריכות גדולה, מעשה דנתן צוציתא, שהיה בימי רבי עקיבא, וקיבלו רבי עקיבא בתשובה).

* * * * *

אלפיים אמה מצינו שנקרא רחוק ומצינו שנקרא סמוך

כתיב (שמות ל"ג ז'), ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה **הרחק מן המחנה**, כתב רש"י, **הרחק, אלפים אמה**, כענין שנאמר (יהושע ג) **אך רחוק** יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה,

איתא בגמרא (מגילה ב' ע"ב) כרך וכל **הסמוך** לו וכל הנראה עמו נידון כרך, **עד כמה** אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא כמחמתן לטבריא, **מיל**, (שהם אלפיים אמה)

וקשה, דאותם **אלפיים אמה**, הכתוב קראו **הרחק**, ובגמרא אמרו **אלפיים אמה, סמוך**,

וצריך לבאר הדבר ולומר, כאשר מודד והולך מהמקום שנמצא בו, כל כמה שמודד עדיין נקרא **סמוך**, עד שמגיע **לאלפיים אמה**, אך כאשר נמצא במקום רחוק, עד **אלפיים אמה** נקרא מקום **רחוק**, וזה ההבדל בין מה שאמרה תורה, שמשה היה **רחוק** מן המחנה, אך בגמרא, שמודד מהמקום שהוא שם ואילך, כמו שאמרו, **עד כמה**, הרי אז, עד אלפיים אמה נקרא **קרוב**.

* * * * *

כשראה משה הכתב שפרח נתאלם ונגזר ללמוד בצער והשכר כפול

כתיב (שמות ל"ב ל"ה), **"ויגף ידוד את העם על אשר עשו את העגל" וגו'**

איתא בתנא דבי אליהו (רבה פרק כ"א, זוטא פרק ד') **כתיב** (איכה ב' י"ט) **"קומי רני בלילה לראש אשמורת, שפכי כמים לבך נכח פני ה',**

דבר אחר, כשהוא רואה את המלאכים **שוחקין את המן**, להוריד להם לישראל יודע שהוא **יום**, וכשהיה **יורד** להם יודע שהוא **לילה**. ע"כ,

ביאור הכתוב ולקטו דבר יום ביומו

אפשר לפרש הכתוב (שמות ט"ז ד'), ויאמר ידוד אל משה, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו **דבר יום**, פירוש, דבר **שנעשה ביום**, כמ"ש המדרש שהיו **שוחקין את המן ביום**, היה נאכל **ביומו** שלא יותירו ממנו, לקיים מה שנאמר **דבר יום ביומו**.

* * * * *

ע"י שקרן עור פניו נודע שחשדוהו חינם

כתיב (שמות ל"ד כ"ט), **"ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לחת העדת ביד משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו"**,

איתא בגמרא, (סנהדרין ק"י ע"א) אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן שחשדוהו שח"ו "ידע", (מלשון והאדם ידע) שנאמר (תהלים ק"ו ט"ז) **"ויקנאו למשה במחנה"**, אמר רב שמואל בר יצחק, מלמד שכל אחד ואחד קנא לביתו ממשה, ע"כ,

ע"י קירון עור פניו נודע כי לא ידע

איתא בגמרא (סנהדרין ל"א ע"ב) שלחו ליה למר עוקבא לדזיו ליה (מאיר פנים) **כבר בתיה**,

כתב רש"י, **מצאתי בספר הגדה**, שהיה מר עוקבא **בעל תשובה**, שכבש יצרו ולא נתפתה ליצרו, וכשהיה יוצא לשוק היה נר **דולק בראשו מן השמים**, ועל שם כך קרי ליה ר' נתן צוציתא במסכת שבת (נ"ו ע"ב),

הכא נמי, להכי כתבו ליה לדזיו ליה (מאיר פנים), על שם האור שהיה **זורח עליו** (עייש ברש"י סנהדרין ל"א ע"ב), ע"כ,

מבואר א"כ, דע"י כך שלא נתפתה ליצרו, היה **זורח, ונר דולק על ראשו**,

וכך אפשר לפרש הפסוק, **ומשה לא ידע**, ואיך ידעו בני ישראל בבירור, שחשדוהו

הקשה המהרש"א, (יבמות ס"ב ע"א ד"ה ומה פסח), וז"ל, וא"ת, ולמה לא היה דן משה ק"ו זה **מיד** כשא"ל הקב"ה לך רד כי שחת עמך גו',

ויש לומר, (כתב המהרש"א) **כדאמרינן במדרש** (רבה שמות פרשה מו פסקה א), "ויאמר ה' אל משה פסל לך"

הה"ד (איוב יא) "ויגד לך תעלומות חכמה", אתה מוצא בשעה שאמר לו הקב"ה "לך רד כי שחת עמך", היה תופס בלוחות ולא היה מאמין שחטאו ישראל, אמר, **אם איני רואה איני מאמין**, שנא' (שמות לב) ויהי כאשר קרב משה אל המחנה, שלא שברן עד שראה בעיניו,

אי להם לבני אדם שהם מעידים מה שאינם רואים, אפשר שלא היה משה מאמין בהקב"ה, שאמר לו כי שחת עמך, אלא הודיע משה דרך ארץ לישראל, אפילו שיהא אדם שומע דבר מן יחידי נאמן, **אסור לקבל עדותו לעשות דבר על פיו אם אינו רואה**,

עוד כתב המהרש"א

ובעל העיקרים (מאמר ד' פי ט"ו) **מתרץ קושיא זו**, שהדבר הנראה לעינים, מצער אדם צער גדול יותר מהידיעה, שהאדם יותר מתפעל מהמורגש בחוש, יותר ממה שיתפעל מהנודע באמיתות, ע"ש, גם עיין בזה בשאר מפרשי התורה וק"ל, עכ"ל המהרש"א.

מבואר, שעד שלא נצטער די, לא היה בו הכח לשבר את הלוחות.

* * * * *

מלשון הכתוב משמע ההיפך מדרשת חז"ל קושיית המהרש"א

כתיב (שמות ל"ד כ"ז), "ויאמר ה' אל משה **כתב לך** את הדברים האלה, כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל",

איתא בגמרא (גיטין ס' ע"ב), א"ר יוחנן, לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל, אלא בשביל דברים שבע"פ, שנאמר "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ועם ישראל".

שאי אליו כפיך על נפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות",

אמרו חכמים כשירד משה מהר סיני וראה את הסרחון שסרחו ישראל במעשיהם, הסתכל משה בלוחות וראה את כתבן שפרח מעליהם, מיד שברן משה תחת ההר, **מיד נתאלם משה ולא היה יכול לדבר**,

באותה שעה נגזרה גזרה על ישראל **שילמדו תורה מתוך הצער ומתוך השעבוד ומתוך הטלטול ומתוך הטירוף ומתוך הדוחק ומתוך שאין להם מזונות**,

ובשכר אותו הצער, עתיד הקב"ה לשלם שכרם לימות בן דוד **כפול ומכופל**, שנאמר (ישעיה מ) הנה ה' אלקים בחזק יבא וגו' הנה שכרו אתו וגו', ואומר (איוב מ"א) מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא, וכענין שאמרו חכמים **לטובתו נשברה רגל פרתו** כדי שתהא משכורתו שלמה,

כן אהרן אמר, אלולי קרח לא עמדה עלי אותה הברית שנאמר (במדבר י"ז) זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני ה' וגו' ואמר אהרן לטובתי נשברה רגל פרתי, (כלומר, מעשה העגל), כדי שתהא משכורתו שלמה. ע"כ בתנא דבי אליהו.

* * * * *

איך לא האמין משה רבינו להקב"ה שנעשה העגל עד שירד

כתיב (שמות ל"ב ז'), "לך רד כי שחת עמך",

איתא בגמרא, (יבמות ס"ב ע"א), שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום, וכו',

שיבר את הלוחות, מאי דרש, אמר, ומה פסח שהוא אחד משש מאות ושלוש עשרה מצות אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה וישראל מומרים על אחת כמה וכמה, והסכימה דעתו לדעת המקום, דכתיב אשר שברת, ואמר ריש לקיש, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה, יישר כחך ששברת, ע"כ

קושיית המהרש"א

מנין שלא ישן ולא נתנמנם, משל למלך שהיה אוהב לתיסומן (ממונה על האוצרות), אמר לו, מדוד לך דינרי זהב, מתוך שמחתו, לא בקש לא לאכול ולא לשתות, ביקש לישן, אמר אם אישן אני מפסיד אלו, כך משה מודד התורה, שכת, ולא אכל ולא שתה, ביקש לישן, אמר אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי אלא מי יום בלבד,

אמר הקב"ה, נצטערת, חייך אין אתה מפסיד, בלוחות הראשונות לא היו אלא יי הדברות בלבד, עכשיו שנצטערת, אני נותן לך הלכות מדרשות ואגדות, שנאמר כתב לך את הדברים האלה, למה אמר הקב"ה כתב לך, והכתיב (שמות לב) והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות, וכתיב (שם לד) ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון,

אלא כך אמר לו הקב"ה, כתוב לך תורה נביאים וכתובים שיהיו בכתב, אבל הלכות ומדרש ואגדות והתלמוד יהיו על פה, כיון שידע משה, התחיל אומר (תהלים קיט), טוב לי כי ענית לי למען אלמד חקך, ע"כ לשון המדרש,

מבואר א"כ, שתורה שבע"פ שקיבל היא משום שנצטער עליה, והיתה עיקר אצלו, שאמר טוב לי כי ענית לי טוב לי תורת פיך,

וזהו הברית שכרת בשביל תורה שבע"פ, שבא לו הדבר ע"י צער, ופירוש הכתוב כך הוא, כתוב לך רק את הדברים האלה, כי על פי הדברים האלה שהם הדברים שהצטערת עליהם והם עיקר אצלך, עליהם כרתי אתך ברית.

וכך אמר שלמה אף חכמתי עמדה לי (קהלת ב' ט') ואמרו ז"ל (ילקוט שמעוני קהלת - פרק ב - רמז תתקסח) אמר רבי חנינא בר פפא, תורה שלמדתי באף נתקיימה לי.

* * * * *

וכי כרת הקב"ה ברית עם השולחן ועם עורות הבהמות המתות מהר"ל

בדרשות מהר"ל, דרוש על התורה (בדפוס לונדון בסוף ספר "באר הגולה" עמוד מ"ח) ביאור נפלא מאוד,

מקשה המהרש"א, כי מלשון הכתוב, משמע ההיפך, כתוב לך את הדברים האלה, ונותן טעם למה שיכתוב, כי עפ"י הדברים וכו', א"כ העיקר הם דברים שבכתב, ולא שהעיקר הם דברים שבע"פ,

מתרץ המהרש"א, לפי שהשכחה מצויה בדבר שבע"פ, אם לא שנזכר ע"י הדברים שבכתב, והכי קאמר, לפיכך כתוב את הדברים, משום שעל דברים שבע"פ כרתי אתך ברית, ואי אפשר שיעלה זכרו, אם לא ע"י הדברים שבכתב. עכ"ד המהרש"א

רמז בכתוב עפ"י ביאור המהרש"א

אפשר לרמז עפ"י דברי המהרש"א את הכתוב, (שמות י"ז י"ד) כתוב זאת, זכרון, בספר, פירוש, שמותר לכתוב זאת, בשביל שיהיה זכרון ע"י הספר, וזה הרמז, כתוב זאת, זכרון, בספר,

ע"ן בתלמוד ירושלמי, חגיגה ז' ע"ב, בדעות חלוקות, אם עיקר התורה תורה שבכתב או תורה שבע"פ.

* * * * *

אפשר לבאר הקושיא דלעיל עפ"י דברי המדרש

איתא במדרש (רבה שמות פרשה מ"ז פסקה ז') כתוב (כי תשא ל"ד כ"ז), "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה", הה"ד (תהלים קי"ט) טוב לי כי ענית לי למען אלמד חקך, לטובתו של משה נתענה ק"כ יום, שקבל את התורה,

ומאין היה משה אוכל, מזיו השכינה שנאמר (נחמיה ט) ואתה מחיה את כולם,

ד"א מאין היה אוכל, מן התורה, שנאמר (יחזקאל ג), בן אדם את אשר אתה תמצא אכול ואוכלה, למה שהתורה מתוקה, שנאמר (תהלים י"ט) ומתוקים מדבש ונופת צופים,

ד"א מלחמה של תורה, כדכתיב (משלי ט) לכו לחמו בלחמי,

אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, אין אתה יכול לראות את כבודי, שלא תמות, שנאמר [שם כ] כי לא יראני האדם וחי. **אלא למען השבועה שנשבעתי לך והשם שהודעתי לך**, אני אעשה רצונך. עמוד בפתח המערה ואני אעביר לפניך את המלאכים המשרתים לפני, שנאמר [שם יט] ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך. וכשאתה שומע את השם שהודעתי

לך, שם אני עומד לפניך, ועמד בכחך ואל תפחד, שנאמר [שם] וחסתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם.

אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, הרי אנו משרתים לפניך ביום ובלילה ואין אנו יכולין לראות את כבודך, וזה ילוד אשה רוצה לראות את כבודך. ועמדו עליו בזעף ובבהלה להמיתו והגיעה נפשו עד מות. **מה עשה הקדוש ברוך הוא**, נגלה עליו בענן, שנאמר [שם לד, ה] וירד ה' בענן. וזו ירידה שביעית.

וסכך עליו הקדוש ברוך הוא בכף ידו שלא ימות, שנאמר [שם לג, כב] והיה בעבר כבודי ושמתיד בנקרת הצור ושכתי כפי. וכשעבר הסיר הקדוש ברוך הוא את כף ידו מעליו, וראה אחורי השכינה, שנאמר [שם כג] והסרתי את כפי.

התחיל משה צועק בקול גדול ואמר, ה' ה' אל רחום וחנון [שם לד, ו]. **אמר משה לפניו**, סלח נא לעונותיהם של ישראל **על מעשה העגל**.

ואלו אמר משה **סלח נא לעונותיהם של ישראל עד סוף כל הדורות**, היה עושה כן, לפי שהיתה שעת רצון. וכן הוא אומר [ישעיה מט, ח] בעת רצון עניתידך. **אלא אמר סלח נא לעונותיהם של ישראל על מעשה העגל**.

אמר לו הקדוש ברוך הוא הרי כדברך עשיתני, שנאמר [במדבר יד, כ] ויאמר ה' **סלחתי כדברך**.

* * * * *

וז"ל המהר"ל, ובפרק הניזקין (גיטין דף ס"ו) אמר ר' יוחנן **לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה** שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל.

והנה יש להקשות למה דוקא בשביל תורה שבעל פה.

אבל פירוש הדבר כי כל ברית הוא בין השנים שיש להם **חבור יחד בעצמם**, הנה מפני כי תורה שבכתב מונחת בארון ואיננה עם האדם בעצמו, לכן איננה כריתת הברית לחבר את ישראל בעצמם אליו יתברך.

אבל תורה שבעל פה שהיא עם האדם עד שבזה האדם בעצמו הוא בעל תורה, והוא הברית וחבור שיש לאדם בעצמו עם הש"י.

ודי והותר שאנו כותבין התורה שבעל פה. אשר לא נתנה להכתב בחכמה זאת גזורה מאתו יתברך,

לשלא יבטח האדם בעורות הבהמות המתות אשר התורה כתובה עליהם, ותהיה התורה עמו בפיו ע"י תורה שבע"פ אשר זולתה אין לעמוד על דבר מדברי תורה שבכתב.

ולפיכך די בצרה שאנו כותבים את שבעל פה לשלא תשתכח, אבל מ"מ אין הכתיבה מבטלת הברית ממנה דסוף סוף לא ניתן להכתב. ולא נחשב כתיבתה כתיבה כאשר לא נתנה להכתב, רק שתהיה סדורה בפה האדם עדיין הברית קיים באשר הוא.

אבל אנחנו אשמים שהתורה מונחת על השלחן הערוך ובפינו אין דבר.

וכי כרת הקב"ה ברית עם השלחן שהתורה מסודרה ונמצאת בו בעצמו, העבודה והמעון כי אין ח"ו ברית ונחשב זה כאלו ח"ו אין תורה. עכ"ל המהר"ל.

* * * * *

אלו אמר משה סלח נא לעונותיהם עד סוף כל הדורות, היה עושה כן

איתא בפרקי דרבי אליעזר פרק מו אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, "הראני נא את כבודך" (שמות ל"ג י"ח).

לפרשת פרה

הוא ליוה לבניו, (שמות י"ג כ"א), וה' הולך לפניו יומם,

הוא הביא לפני המלאכים מים, שנאמר (בראשית שם ד'), יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם, וכן (שם שם ז'), ואל הבקר רץ אברהם,

אמר לו הקב"ה, היא טהרתם של בניך, יהיו נותנים מן אפר פרה לתוך המים, ומזים ומטהרים, עכ"ל הפסיקתא,

מה שנעשה בזכות א"א מצינו בו שלמות

אפשר לומר, דכיון דנעשו הדברים הללו בזכות אברהם אבינו, שעליו נאמר מתהלך בתומו צדיק, התהלך לפניו והיה תמים, לכן, בכל אלו הדברים שנעשו בזכותו, אנו מוצאים גם כן שיש בהם תמימות, כלומר שיש בהם שלמות,

לחם, צריך לבצוע בלחם שלם, וגם על שתי לחם, יבצעו תמימים,

סוכה, סכך ודפנות, אתרוג לולב צריך להיות שלם ולא חסר.

הוא ליוה למלאכים, וה' הולך לפניו וכו', כתיב ולא ימיש וברש"י שהיו משלימין יום ולילה.

אפר פרה, פרה אדומה תמימה.

* * * * *

טעם למה הפרה מטהר טמאים ומטמא טהורים

איתא בפסיקתא (דרב כהנא פרשת פרה), בזכות יוקח נא מעט מים, ובזכות אל הבקר רץ אברהם, זו תהיה טהרתן של ישראל, כאשר יערבו מים באפר הבקר ויזו עליהם, ע"כ, עיי"ש,

אפשר לומר, מכיוון ומים הם סימן לטהרה, ככתוב וזרקתי עליכם מים טהורים, ובעלי חיים, הם סימן טומאה, כגון עשיית העגל בדמות בעל חי, או לעובדי ע"ז כמו במצרים. ולכן החלק של המים מטהר את הטמאים, וחלק הבעל חי מטמא טהורים,

ביאור הכתוב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני

איתא במדרש (רבה, במדבר פרשה י"ט פסקה ג'), כתיב (במדבר י"ט ב') "זאת חקת התורה" וגו', רבי יצחק פתח, כתיב (קהלת ז') "כל זה

נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", פרשה של פרה אדומה חקרתני ושאלתי ופשפשתי אמרתי אחכמה והיא רחוקה. ע"כ,

שהמע"ה לימד בכאן חכמה ודעת, "אמרתי אחכמה", כלומר, כאשר האדם אומר לעצמו הריני רוצה להחכים, העצה היא, לדעת שהיא "רחוקה ממנו", וצריך לחפש אחריה, על דרך אמרם, איזהו חכם הלומד מכל אדם, וזהו, "אמרתי אחכמה, והיא רחוקה ממני".

* * * * *

הדברים שנעשו בזכות אברהם אבינו הם באים בתמימות כמו פרה אדומה

כתיב (משלי כ"ז ז'), "מתהלך בתומו צדיק",

כתיב (בראשית י"ז א'), "התהלך לפניו והיה תמים",

איתא במדרש (פסיקתא רבתי פרשה י"ד) "זאת חקת התורה" וגו', כך פתח ר' תנחומא בר אבא, מתהלך בתומו צדיק, זה היה אברהם,

התהלך לפניו והיה תמים, א"ר אלעזר בשם ר' סימן, כל מה שעשה אברהם למלאכים, פרע הקב"ה לבניו,

הוא אמר (בראשית י"ח ה'), ואקחה פת לחם, ופרע הקדוש ברוך הוא לבניו, (שמות ט"ז ד'), הנני ממטיר לכם לחם מן השמים,

הוא אמר (בראשית שם ד'), והשענו תחת העץ, פרע הקב"ה לבניו (ויקרא כ"ג מ"ג), כי בסוכות הושבתי את בני ישראל,

הוא ליוה למלאכים, (בראשית שם ט"ז ז'), ואברהם הולך עמם לשלחם, והקדוש ברוך

כעין ביאור זה מצינו בכלי יקר

כתב הכלי יקר (במדבר י"ט כ"א), וז"ל, **ומזה מי הנדה יכבס בגדיו**. רוב המפרשים יצאו ללקט ולא מצאו טעם מספיק למה הפרה המטהרת הטמאים תטמא הטהורים.

ועתה הט אזנך ושמע, כי מצינו שכל אוכל אינו מוכשר לטומאה עד שיפול עליו מים, ואיך אפשר, המים שמקורם טהרה יסבבו הטומאה,

אלא ביאור הענין כך הוא, שכך הוא בטבעיות שכל דבר אינו מתפעל כ"א מהפכו, ולא ממה שהוא ממינו, כדרך שהיצה"ר מתגרה יותר בישראל מבאומות ובת"ח יותר מכולם, (סוכה נב.) לפי שכולם הפכיים לו, ע"כ הוא רוצה להתגבר עליהם,

וזה טעם שסמוך לעליית השחר החושך מתגבר, **כי כל דבר מתפעל מהפכו דווקא**,

לפיכך כל אוכל וזרע אינו מתפעל מן הטומאה לעשות בו רושם עד שיבא עליו מים שכולם טהרה, ואז הטומאה רצונה לנצח הטהרה ומתגבר עליה ועושה בה רושם.

כך מי נדה, שיש בהם מים שכולם טהרה ויש שם אפר פרה שכולו טומאה והם מעורבין יחד, לפיכך אם מי נדה זורק על אדם טמא אז אין האדם מתפעל מן האפר, שהרי הוא ממינו, אבל הוא מתפעל מן המים, שהם הפכיים לו, כי הוא טמא והמים טהורים ע"כ המים פועלים בו ומנצחים הטומאה,

אבל אדם טהור הנושא מי הנדה אינו מתפעל מן המים כי הם ממינו ששניהם טהורים, אבל הוא מתפעל מן האפר שהם הפכיים לו. כי הוא טהור והאפר טמא, ע"כ האפר פועל בו ועושה בו רושם לטמאו, עכ"ד, ועיי"ש המשך הסברו הנפלא.

* * * * *

מסירות נפש הוא כח האש שיכול ליתן טהור מטמא

איתא במדרש (רבה במדבר פרשה יט פסקה א) זאת חקת התורה, זש"ה (איוב יד) "מי יתן טהור מטמא לא אחד", כגון

אברהם מתרח,
חזקיה מאחז,
יאשיה מאמון,
מרדכי משמע,

ישראל מעובדי כוכבים, העולם הבא מעולם הזה, מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם, ע"כ

אפשר לומר, דבכל אלו שמנה המדרש, מי יתן טהור מטמא, אברהם, חזקיה, יאשיה, מרדכי,

הצד השווה שבהן, שמצינו שם כח האש,

וכח האש, מרמז למסירות נפש, ורק ע"י מסייג יכול לצאת טהור מטמא,

אברהם אבינו, הושלך לכבשן האש,

חזקיהו, ביקש אביו לשורפו באש, (סנהדרין צ"ד),

יאשיהו, אמון העביר את בנו למולך, (מלכים ב' כב'), **ויאשיהו שרף כל ע"ז**,

מרדכי משמע, שק ואפר.

* * * * *

שתי דרכים לטהרה, ע"י התעוררות מלמטה, או התעוררות מלמעלה,

איתא במשנה (יומא פרק ח משנה ט, לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם כו' שנאמר וזרקתי כו' ואומר מקוה כו'),

דרך הטהרה שבא ברצון האדם

כתב בתוי"ט שם וז"ל, לפי שהדרך הישרה הוא, שיבור לו האדם בעצמו, להתקדש ולהטהר. ואז כשבא לטהר מסייעין לו, וע"ז אמר, "לפני מי אתם מיטהרים".

דרך הטהרה שבא ברצון שמים

ומפני שלפעמים, לפי שיצר לב האדם רע עליו, לא יוכל להתגבר עליו לכופו ליטהר בתשובה. והוא רחום יכפר עון יעוררהו, ובימין צדקו יתמכהו לבלתי ידח ממנו נדח. וע"ז אמר, מי מטהר אתכם,

וכך הדבר מבואר בפסוק

להיות כמשה, יצתה בת קול ואמרה לו
וכתוב יושר דברי אמת, והוא תמוה,

וכך כתב, אמרתי, לפי המדרש ילקוט, לך
אני מגלה טעמי פרה, אבל לאחרים חוקה,
הרי שנתגלו טעמי פרה למשה, אבל שלמה
אמר (קהלת ז') "אמרתי אחכמה והיא
רחוקה",

ראיתי בספר, שיש רמז בפסוק "ולקחו
ליטמא מיעפר שרפת היחטאת", ר"ת
למש"ה, להורות, שנגלו טעמי פרה למשה,

אמנם, זה הרמז עצמו יכול להורות ג"כ על
שלמה, שהוא גם מרומז בר"ת הללו, אבל
ההפרש בין זה לזה, דאותיות למש"ה
רמוזים בראשי תיבות, ליטמא מיעפר שרפת
היחטאת, על הסדר ביושר, אבל אותיות
שלמ"ה רמוזים בר"ת הללו, שלא כסדרן,

זהו שאמרו, בקש קהלת להיות כמשה,
שיתגלו גם אליו טעמי פרה, לפי שהיה סבור,
כמו שנרמזו אותיות הללו למש"ה, כך נרמזו
גם אותיות שלמ"ה, לכך רצה לידע טעמי
פרה, יצאה בת קול, וכתב יושר דברי אמת,
דאותיות למש"ה הם רמוזים בר"ת הללו,
ביושר, משא"כ אותיות שלמ"ה, עכ"ל.
בספר בנין אריאל.

(מובא בספר תורת החיד"א אות י"ד מהספר
פני דוד בשם רבני אשכנז, וכונתו לרבי שאול
מאמשטרדם, בנין אריאל).

* * * * *

ביאור הכתוב יושר דברי אמת כי תפילין ומזוזות צ"ל כתובין כסדרן

כתיב (קהלת י"ב י') "בקש קהלת למצא דברי
חפץ וכתוב ישר דברי אמת",

איתא בגמרא (ראש השנה כ"א ע"ב), "בקש
קהלת למצוא דברי חפץ", בקש קהלת
להיות כמשה, יצתה בת קול ואמרה לו
"וכתוב יושר דברי אמת", ע"כ,

הלכה היא כידוע, כי ספר תורה ניתן לכתוב
שלא כסדרן, אך תפילין ומזוזות יש לכתוב
רק ביושר, אות אחר אות, שיהיו כתובין
כסדרן,

ובמאי דסיים פתח, שנאמר וזרקתי עליכם
וזהו בלי התעוררות האדם. אלא הוא
ברחמיו מטהרם. וכן זה הכתוב נאמר
(ביחזקאל ל"ו). בן אדם בית ישראל יושבים על
אדמתם ויטמאו וגוי ואשפוך וגוי ואפיץ וגוי
ויבא אל הגוים וגוי ויחללו וגוי לא למענכם
וגוי וקדשתי את שמי הגדול המחולל וגוי
ולקחתי וגוי וזרקתי וגוי הרי שאמר שאע"פ
שמחללין הש"י אפילו בבואם בגלות החל
הזה. עם כל זה ולקחתי וזרקתי עליכם מים
טהורים,

והדר מייתי קרא דמקוה, אמאי דפתח,
שהש"י מטהר את הבא ליטהר. דהכא כתיב
(ירמיה י"ד) אם עונינו ענו בנו וגוי כי רבו
משובתינו לך חטאנו מקוה ישראל מושיעו
בעת צרה,

הרי שאחרי שהתודו על חטאם אמרו מקוה,
וזה דומה לטהרת מי מקוה שמטהרים הבא
ונכנס וטובל בתוכם. כן הבא ונכנס מעצמו
תחת כנפי שכינתו יתברך הוא חוסהו בצל
כנפיו ומסייעו להטהר כך נ"ל.

והש"י ברחמיו יטהרנו מכל טומאתינו.
ולבית קדשו יקבץ נפוצותינו. במהרה בימינו.
אמן ואמן. ע"כ דברי התוספות יו"ט.

* * * * *

ביאור נפלא, בפסוק לטמא מעפר שרפת החטאת בספר בנין אריאל

כתיב (במדבר י"ט י"ז), "ולקחו לטמא מעפר
שרפת החטאת, ונתן עליו מים חיים אל
כלי",

כתיב (קהלת י"ב י') "בקש קהלת למצא דברי
חפץ וכתוב ישר דברי אמת",

איתא בגמרא (ראש השנה כ"א ע"ב), "בקש
קהלת למצוא דברי חפץ", בקש קהלת להיות
כמשה, יצתה בת קול ואמרה לו "וכתוב יושר
דברי אמת", ע"כ,

בספר בנין אריאל מאת מוה"ר רבי שאול
אב"ד אמסטרדם, (פרשת חוקת ד"ה מסכת ר"ה)
כתב, וז"ל, איתא בגמרא (ר"ה כ"א ע"ב)
"בקש קהלת למצוא דברי חפץ", בקש קהלת

כתורת משה שאפשר לכתבה שלא כסדרן,
וזהו בקש קהלת להיות כמשה, יצתה בת
קול ואמרה לו "וכתוב יושר דברי אמת".

* * * * *

ביאור הכתוב בקש קהלת למצוא דברי חפץ

כתיב (קהלת י"ב י'), "בקש קהלת למצא
דברי חפץ וכתוב יושר דברי אמת"

כתב בעל העקידה בפירושו למגילת קהלת,
(קהלת י"ב י'), כבר כתבתי בהצעה, שזה
הכתוב הוא יסוד כל הספר ועיקרו,

כתיב (קהלת י"ב א'), "והגיעו שנים אשר
תאמר אין לי בהם חפץ", ופירושו המפרשים,
וכ"כ בעל העקידה, "והגיעו שנים", כי בימי
האחרית יבטלו החפץ והתשוקה אל הענינים
הזמניים, עכ"ל בעל העקידה,

מבואר, כי חפץ הם תשוקות החושים שהם
דברי החפץ של האדם בימי חיותו, ותפקידו
לבטלם ולהנחילו רק דברי אמת, שהם
הדברים הבאים מהשכל ולא מהחשק
והרצון,

וזהו ביאור הכתוב בקש שלמה למצוא דברי
חפץ, כי בכל ספר קהלת מהבל שלמה המלך
את כל רצונות ותשוקותיו של האדם, וכותב
להדריכו למצוא דברי אמת, בכך מובן למה
פסוק זה הוא יסוד כל הספר ועיקרו.

* * * * *

למה חנק את עצמו בעל הפרה האדומה מעשה נורא

איתא במדרש (פסיקתא רבתי פרשה יד) א"ר
פנחס הכהן בן חמא שאמר בשם רבותינו,
מעשה היה שנצטרכו ישראל לפרה אדומה
ולא היה מוצאים, ואח"כ מצאו אותה אצל
עכו"ם אחד, הלכו ואמרו לו מכור לנו את
הפרה שיש לך שאנו צריכים לה, אמר להם
תנו את דמיה וטלו אותה, וכמה הם דמיה
בשלשה זהובים או בד' זהובים אמרו לו ואנו
נותנים,

כתיב (שמות ל"ד כ"ז) "ויאמר ידוד אל משה
כתב לך את הדברים האלה", **מבואר**, כי
משה רבינו כתב את התורה, וגם ביום מותו
כתב י"ג ספרי תורה, כדאיתא במדרש פרשת
וילך, וכדאיתא בגמרא בבא בתרא י"ד,
עיי"ש,

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"א) תפילין דמרי
עלמא מה כתיב בהו אמר ליה (דברי הימים א',
פרק י"ז כ"א) "ומי כעמך ישראל גוי אחד
בארץ"

פסוק זה שנכתב בתפילין נאמר עיי דוד
המלך, בשעה ששיבח להקב"ה, לאחר
שנאמר לו כי הוא לא יבנה את בית המקדש,
רק שלמה בנו, וכך איתא בדברי הימים א'
פרק י"ז,

"ויהי דבר אלקים אל נתן לאמר" "לך
ואמרת אל דויד עבדי כה אמר ידוד לא אתה
תבנה לי הבית לשבת"

"והיה כי מלאו ימיך ללכת עם אבתיך
והקימותי את זרעך אחרוך אשר יהיה מבניך
והכינותי את מלכותו",

"הוא יבנה לי בית וכוננתי את כסאו עד
עולם",

"אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן וחסדי
לא אסיר מעמו כאשר הסירותי מאשר היה
לפניך"

"והעמדתיהו בביתי ובמלכותי עד העולם
וכסאו יהיה נכון עד עולם"

"ויבא המלך דויד וישב לפני ידוד ויאמר"
וגו',

"ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ",

מבואר א"כ, כי הפסוק שנכתב בתפילין
נאמר אצל שלמה המלך,

לפי"ז אפשר לבאר כמין חומה

דברי חז"ל שאמרו בקש קהלת להיות
כמשה, פירוש, ששלמה המלך ביקש, שכשם
שבתורה שנכתבה עיי משה רבינו, אין צריך
לכתוב כסדרן, כך יהיה גם בתפילין, שלא
יהיה צריך להיות כסדרן,

יצתה בת קול ואמרה לו "וכתוב יושר דברי
אמת", פירוש כי דברי אמ"ת שראשי תיבות
שלהם, א'לו מ'זוזות ת'פילין אמ"ת, אלו
צריכין להיות כתובין ביושר וכסדרן, שלא

למה פוזלת הפרה ששמו עליה עול

מבואר שגם לאחר שהוריד הגוי העול מצוארה והוציא אליהם את הפרה, היתה ממשיכה לפזול לראות אם יש לה עול,

ובזה מובן כמין חומר, הקושיא, בפרשת הטהרה, היה צריך לומר שטוב שיש עליה עול, ללמדנו כי טוב לגבר כי ישא עול,

ולמה נשיאת עול הוא דבר הפוסל,

אלא פירוש אשר לא עלה עליה עול הכונה, שהתלמיד לא ירגיש את המתח שעוכבים אחריו ולא נותנים בו אימון, כי אז הוא תמיד פוזל לראות אם עוכבים אחריו,

וכמו שביארנו, דברים היוצאים מן הלב של המוכיח, נכנסים ללב, של התלמיד המקבל,

וזה שאמר בילקוט שמעוני פרשת חוקת שגילה לרבי עקיבא, שנאמר איוב כ"ח וכל יקר ראתה עינו, שהעיניים יוכלו לראות רק טוב.

* * * * *

בספר בני יששכר בסוף חודש אדר מבואר עניין פרשת פרה באריכות, המועיל ביסוד הידיעה והבחירה.

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161777 נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com

עד שהם הולכים להביא את הדמים הרגיש אותו העכו"ם להיכן הם צריכים את הפרה וכיון שבאו והביאו את דמיה אמר להם איני מוכרה לכם, אמרו לו שמא להוסיף על דמיה

אתה מבקש ואם אתה מבקש אנו נותנים לך כל מה שתבקש, ואותו רשע כל שהיה רואה אותם דחוקים עלה היה עליהם, אמרו לו טול לך ה' זהובים והוא לא היה מבקש טול עשרה טול כ' עד שהגיעו לק' והוא לא היה מבקש, ויש מרבתינו אומרים עד שהגיעו ליתן לו אלף זהובים, כשקיבל עליו ליתנה להם באלף זהובים והתנו עמו והלכו להביא לו הזהובים,

מה עשה אותו הרשע אומר לגוי אחר חבירו בא וראה היאך אני משחק ביהודים הללו כלום הם מבקשים אותה ונותנים לי כל הדמים אלא מפני שלא עלה עליה עול, הריני נוטל את העול ונותנו עליה ומשחק אני עליהם ואטול את ממונם,

כן עשה נטל את העול ונתן עליה כל הלילה, וזה היא סימנה של פרה שלא עלה עליה עול שתי שערות יש בצוארה במקום שעול נתון וכל זמן שלא עלה עליה עול שתי שערות זקופות הם, ניתן עליה עול מיד שתי השערות נכפפים, ועוד סימן אחר יש בה עד שלא עלה עליה עול עיניה שוות, עלה עליה עול עיניה שורות והיא מתחלפת פוזלת ומסתכלת בעול,

כיון שבאו ליקח אותה ממנו וכל אותו הזהב בידם והראו לו הזהב מיד נכנס והעביר את העול מן הפרה והוציאה להם, כיון שהוציאה להם התחילו מסתכלים בה ורואין את סימנה, אותם ב' שערות שהיו זקופות שנכפפו ועוד עינים מן העול שנפלו, אמרו לו טול את פרתך אין אנו צריכין לה, שחוק באמך כיון שראה [אותו] רשע שהחזירו לו פרתו ויצא ריקם מכל אותם הזהובים, אותו הפה שאמר אני משחק בהם התחיל אומר ברוך שבחר באומה הזו ונכנס לו לתוך ביתו ותלה את החבל וחנק את עצמו כן יאבדו כל אויבך ה'.

ע"כ לשון הפסיקתא.

* * * * *